

א. מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה, וילדה, שהנולד הוא בכור לאמו ואינו בכור לאביו.

ב. נתגיירה מעוברת היא ובעלה עמה – הרי הולד שתלד אינו יורש את אביו, אבל בכור הוא לאמו.⁽⁹⁾

ג. או שנשתחררה מעוברת, כי הולד אינו

וילדה, הרי הוא בכור לנחלה ואף לכהן, שאין פטירת הרחם בהיותה גויה חשובה פטירת רחם, שנאמר "קדש לי כל בכור פטר [כל] רחם ב[בני] ישראל", ללמד: עד שיפטרו רחם מישראל.⁽⁸⁾

מכאן מפרשת המשנה את הבכור לכהן ואינו בכור לנחלה:

המוליד], וזרמת סוסים זרמתם", [הוא הקרי היוצא מהם].

אבל התוספות כתבו: בעודו מצרי [קודם שנתגייר] חשוב אביו גבי נחלה, ולא אמרין רחמנא אפקריה לענין זה לזרעיה, דהא מצרי יורש את אביו דבר תורה [וכמבואר בקדושין יז ב]. ולכן פירשו את הטעם שאינו בר נחלה משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. [ולא הצרכו לטעם זה אלא משום שהבועל היה גוי, אבל אם הבועל הוא ישראל אינו חשוב בן משום שישראל הבא על הגויה אין הולד מתיחס אחריו כמבואר ביבמות כב א].

והיינו, שבאמת קשה: כיון שאין אב למצרי, אם כן, איך גוי יורש את אביו דבר תורה, וראה ברמב"ן ביבמות צח א, שכתב: "התם שאני דגלי ביה רחמנא", וזה הוא שכתבו התוספות דלענין ירושה אין מועיל מה דאפקריה רחמנא לזרעיה. ובביאור שיטת רש"י, ביארו האחרונים [על

פי "חידושי רבי שמואל" יבמות סימן יב אות ד, וכתובות סימן יא אות ג, ונכתב כאן בתוספת ושינוי] על פי רש"י ביבמות צח א, על מה שאמרו שם "מנא הא מילתא דאמור רבנן אין אב למצרי", שכתב: הא דאמור רבנן אין אב למצרי, ואפילו היכא דליכא למימר גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, כגון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, דיש לו שאר האם כשאר ישראל גמור, ואין לו שאר מן האב.

ביאור דבריו, רש"י סבירא ליה דהך דינא

8. כתב מהרי"ט אלגאזי אות סד, שאף רבי יוסי לא אמר כן אלא לענין בכור אדם, אבל גבי בכור בהמה, אם ילדה בהיותה ביד גוי נפטר רחמה. ויסוד טעמו הוא, שעיקר הדרשה לא דרשינן לה אלא משום שמצאנו לענין כמה דברים ד"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", [וראה לקמן מז א, שאמר ריש לקיש סברא זו לענין בכור לנחלה], ראה שם באריכות.

ועוד חידש שם, שטעם רבנן שחלקו על רבי יוסי הגלילי, ואף שיש לומר "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", הוא משום שהם דורשים את הכתוב בהיפוך: דוקא אם פטר רחם בישראל, דהיינו, דהלידה הראשונה היתה בהיותה ישראלית חייבת, אבל אם הלידה הראשונה היתה בעודה גויה, אף דנתגיירה וכקטן שנולד דמי, לענין בכור לא חשיב בכור הנולד אחר שנתגיירה, כיון דלא קרינן ביה "פטר רחם בישראל", כיון דכבר ילדה בעודה גויה.

9. א. ביאר רש"י: נתגיירה מעוברת ובעלה עמה, וילדה, הוי אותו וולד בכור לכהן, דפטר רחם הוא בישראל [כלומר, ולכן אפילו לרבי יוסי הגלילי הרי הוא בכור לכהן]. ולא לנחלה, דכיון דהורתו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא, דזרע מצרי [גוי] רחמנא אפקריה, דכתיב "וזרמת סוסים זרמתם". והיינו כמבואר ביבמות צח א ש"אין אב למצרי [לגוי]", משום שנאמר עליהם ביחזקאל "בשר חמורים בשרם [הוא האבר